

Dialoger om naturlig religion

- Publicerades 1779, postumt
- Skönlitterärt fiktivt verk
- En ung man, Pamphilus, fick en gång höra ett intressant samtal mellan tre personer i ett bibliotek och återger vad som blev sagt
- Samtalsparterna undersöker om religiös tro kan rättfärdigas rationellt

Begreppet "naturlig religion"

Skall förstås i kontrast till **uppenbarad religion** – religiösa trosföreställningar som har sin grund i uppenbarelser, gudomlig inspiration, mystiska upplevelser o. dyl.

I Humes "Dialoger" diskuteras frågan:
Är en välgrundad naturlig religion möjlig?

↓

Religiösa trosföreställningar som enbart baserar sig på vanlig sinneserfarenhet, observationer och förnuftsresonemang.

De tre karaktärerna

KLEANTHES

Modern **empirist** som hävdar att man kan bevisa Guds existens på basis av erfarenheten.

PHILO

Kritisk skeptisk hållning
Lekfullt ifrågasättande, ironisk
Rör hem alla fina poängar
Humes alter ego

DEMEA

Kliven gestalt som pendlar mellan **rationalism** (framför bl a ett kosmologiskt gudsbevis) och **mysticism** (Gud är bortom mänskligt förnuft – trots grund är en inre känsla).

Humes/Philos maxim

Styrkan hos våra trosföreställningar bör vara avpassad efter styrkan hos evidensen.

Det är inte rationellt att vara mer trosvis än vad de befintliga beläggen ger täckning för.

Huvudämnet

- Kleanthes framför en variant av det teleologiska gudsbeviset: **ändamålsargumentet** – *the argument from design*.
- Demea och framför allt Philo kritiserar argumentet.
- Diskussionen löper genom större delen av dialogerna.

Ett par saker att hålla i åtanke

Bevisbördan

- Bevisbördan ligger hos den som uppställer gudsbeviset, inte hos den som kritiserar det.
- Det är Kleanthes som är skyldig att lägga fram tillräckliga belegg för slutsatsen att Gud har skapat världen.
- OBS! Det är **inte** upp till Philo att bevisa att världen inte är skapad av Gud.

Kritikens innebörd

- Innebörden av Philos kritik är att Kleanthes ändamålsargument är ohållbart. Argumentet ger otillräckliga grunder för slutsatsen att Gud har skapat världen.
- Det är fortfarande möjligt att Gud faktiskt *har* skapat världen. Ändamålsargumentet ger oss dock inte tillräckliga skäl att tro att så är fallet.

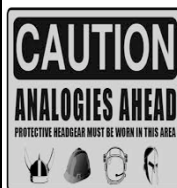
1. Analogin värld/maskin haltar och är svag

Världen liknar inte en maskin i **alla** avseenden. Det finns gott om element, fenomen och förlopp som inte alls är maskinlika (t.ex. vädret, sjukdom, olyckor, deformiteter).

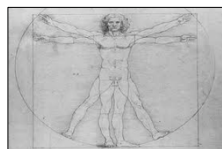
För att man genom en analogi skall kunna dra en säker slutsats måste det råda **exakt likhet**.

- "Men varhelst man avviker det allra minsta från likheten i de olika fallen minskar man i samma grad bevisen och kan i sista hand hamna i en mycket svag *analogi* som obestridligen riskerar vara felaktig och osäker"
- "Olikheten är så slående att det mesta du kan göra anspråk på är en gissning, en hypotes, en förmodan om en likartad orsak"

2 Kritik mot argumentets antropomorfism

Varför skall det mänskliga vara normen – hela universums princip?

Analogin människa/världsskapare

"Vilket speciellt privilegium har den lilla hjärnrörelse som vi kallar *tanke* så att vi måste göra den till modell för hela universum?"

"Och om tankeförmågan – vilket vi kan förmoda – är begränsad till detta lilla hörn och även här har så begränsad verkan, med vilken rätt kan vi då utnämna den till alltings ursprung?"

3
Argumentet förutsätter det som skall bevisas

Ordning och reda

Påståendet att ordningen i världen är ändamålsenlig och bär spår av "design" grundar sig inte på en neutral observation, utan är redan färgat av antagandet att det måste finnas en "designer", upphovsman, konstruktör.

Argumentet måste visa att den mest sannolika förklaringen till världens ordning är att världen har skapats av en intelligent upphovsman.

Ordning är inte i sig ett bevis på avsiktlighet
Man kan tänka sig – och det finns exempel på – välordnade fenomen och system som uppstår "utan avsikt".

Ursprungsprincip: "frösättning eller fortplantning"

"Ett träd skänker ordning och struktur åt det nya träd som springer ur det utan att veta om ordningen. På samma sätt gör djuren med sin avkomma, fågeln med sin kull"

Materiell självorganisation

"såvitt vi kan veta a priori kan materien bära på ursprunget eller källan till ordning inom sig (...) och det ligger ingen större svårighet att tänka sig att elementen av någon inre okänd orsak kan anta den mest utsökta ordning"

Det skulle kunna finnas en sorts nödvändighet i den materiella världen som styrde hela universums uppbyggnad och som fungerade som en yttersta förklaringsgrund.

"om vi kunde tränga in i kropparnas innersta natur, skulle vi tydligt se varför det är fullständigt omöjligt för dem att anta någon annan ordning"

Tankeekonomi Hume/Philo menar att man bör föredra den enklaste hypotesen som kan förklara världens ordning:

- hellre en inomvärldslig (naturlig) orsak än en utomvärldslig (övernaturlig)
- hellre en materiell orsak än en själslig

4. Induktion kan inte användas för att dra säkra slutsatser om universums tillkomst

INDUKTION

"När två *slags* föremål alltid har observerats höra samman kan jag erfarenhetsmässigt *sluta mig till* förekomsten av det ena närhelst jag ser det andra"

Universums tillkomst är en **enskild, unik** händelse.

Vi har inte **erfarenhet** av världars tillblivelse.

"Har du någonsin sett naturen i en sådan situation som liknar elementens första arrangemang? Har världar någonsin formats framför dina ögon och har du haft nöjet att iakta fenomenets hela utveckling från världsordningens första framträdande till dess fullbordan?"

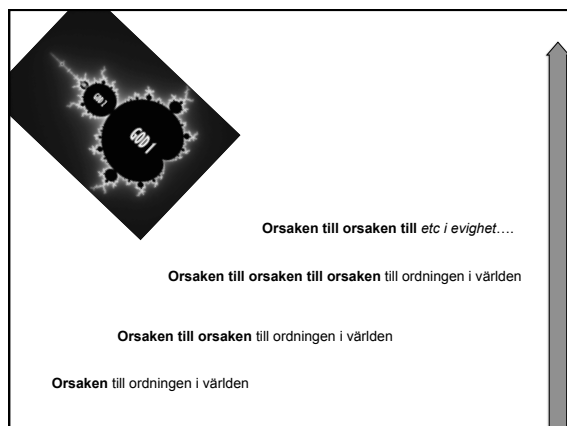
5
Ändamålsargumentet ger upphov till en oändlig orsaksregress

- Ändamålsargumentet "spårar" ordningen i vårt materiella universum till en själslig verklighet (= Gud och hans "världsplan" eller idéer)

Men "en själslig värld eller ett universum av idéer fordrar en orsak på samma sätt som en materiell värld eller ett universum av ting", hävdar Philo.

Ändamålsargumentet förklarar egentligen ingenting – det förskjuter förklaringen till en ny nivå.

Guds ordning är inte självförklarande

"Att säga att de olika idéer som utgör den Högsta varelsens förnuft faller på plats av sig själva och genom sin egen beskaffenhet är egentligen ett tal utan exakt innebörd"

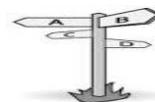
- Vi har ingen erfarenhet av något sådant.
- Vi har bara erfarenhet av att saker och ting faller på plats utan någon **känd orsak**.

Kleanthes ger svar på tal

"Du frågar mig om orsaken till denna orsak. Jag vet inte, jag bryr mig inte om det, det rör mig inte. Jag har funnit en Gudom och här avslutar jag min undersökning. Låt dem gå vidare som är klokare och mera företagsamma."

6. Alternativ

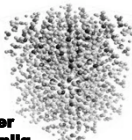

Det finns alternativa analogier/hypoteser som är minst lika träffande och starka som maskinanalogin och "design"-hypotesen.

Philo nämner många möjligheter, ibland skämtsamma.

Philos seriösa hypotes – en materialistisk kosmogoni

- Världen och dess ordning kan ha uppkommit genom atomers slumpmässiga arrangemang.
- Atomerna rör sig kaotiskt i olika tillstånd av ordning.
- Ibland kombineras atomer slumpmässigt i ordnade strukturer.
- Vissa sådana strukturer blir stabila och bestående därför att deras ordning i sig producerar fortlevnads fördelar.

Ordning som ter sig ändamålsenlig kan uppstå av en slump

7. Teodicéproblemet

Det ondas problem innebär en särskild utmaning för det teleologiska gudsbeviset.

MER OM DETTA NÄSTA GÅNG!

